

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

*Близнюк М.
науковий керівник – доц. Цепенюк Т.О.*

СОЦІОЛЕКТ ПІДЛІТКІВ ЯК АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО КІНОПЕРЕКЛАДУ (НА ПРИКЛАДІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «ЖУВАЛЬНА ГУМКА»)

Сучасне українське перекладознавство стрімко розвивається в умовах невинності та мінливості глобалізації. Глобалізація як основний двигун розвитку XXI століття стирає мовні та національні кордони через всепроникність та всеохопленість інтернету, соціальних мереж і кіноіндустрії.

В останні роки, зарубіжне кіно, зокрема американське та британське, почало займати чільне місце в житті українських підлітків як спосіб соціалізації та інтеграції в суспільство іноземної країни. Це призвело до переймання підлітками іншомовних моделей спілкування в намаганні наслідувати їхню мову, побут та поведінку. Таке «наслідування» відкриває перед вітчизняною лінгвістикою ціле поле можливостей для розвитку, оскільки поняття «соціолект» є ще неповністю дослідженим явищем.

Саме проблеми особливості побудови та функціонування соціолектів, їхні види та класифікації, поряд зі способами перекладу та доместифікації для вітчизняного глядача є актуальними питаннями, що вимагають глибшого вивчення та розробки конкретних стратегій роботи із запропонованими мовними групами.

Варто зазначити, що дослідженням соціолекту як унікального мовного явища займається ціла низка зарубіжних та вітчизняних лінгвістів, до яких належать: В. Поліванова, Т. Єрофеева, М. Маковський, В. Бондалетова, Ю. Степанов, І. Гальперіна, В. Хом'якова, Т. Нікітіна та ін., Л. Ставицька, С. Мартос, Л. Масенко, О. Тараненко, О. Кондратюк, Л. Мацько, С. Пиркало, А. Коваль, Н. Бабич та ін.

Мета статті полягає у визначенні найоптимальніших шляхів перекладу соціолекту підлітків з англійської на українську мову.

Поняття «соціолект» не є явищем новим для лінгвістичної науки, оскільки перші посилання на ті чи інші його прояви були зроблені ще у XVII-XVIII ст. такими відомими науковцями як Ф. Сосюр, Ш. Балі, У. Лабов та ін. Їхні роботи, здебільшого, базувалися на визначенні закономірностей функціонування конкретних нестандартних одиниць мови в побуті різних соціальних верств. Проте, дослідження на цю тему та, більше того, норматизація термінологічної парадигми соціолектів почалася лише наприкінці XIX століття із виходом книги французького лінгвіста П. Лафарга «Мова і революція» (1894), де автор зазначав, що невідповідність мови літературної із мовою побутового спілкування була наслідком бурхливих змін суспільства, його потреб та нестабільності епохи, що було викликано буржуазною революцією тих років. Хоч поняття «соціолект» було тепер введено в лінгвістичні школи, його подальше дослідження не відбулося аж до середини XX століття [1].

Згідно з визначенням В. Є. Поліванова, соціолектом вважається диверсифікована мова, що є характеристикою конкретної соціальної групи, та відзначається своєю спрощеністю граматичної та вокабулярної парадигми і вирізняється універсальним та експресивним характером мовлення [2]. Доповнюючи тлумачення, М. М. Маяковський зазначає, що під соціолектом вбачають форму мови, що виконує зв'язуючу та кореляційну функцію, яка диверсифікує та відмежовує конкретну групу людей, або навіть цілу верству населення, через їх спільні соціальні ознаки від інших, схожих до неї соціальних груп. Це дає нам підставу розуміти запропоноване поняття як явище виключно синтетичного характеру, що виникає як форма соціальної диференціації, яка є набутою у результаті тих чи інших змін або потреб суспільства [2].

З іншого боку, Т. І. Єрофеева пропонує включати до визначення соціолекту «і біологічні, і психологічні» чинники, називаючи його явищем природнім та таким, що є «нормальною реакцією» соціуму на його мінливі тенденції [4].

На нашу думку, найбільш вичерпною можна вважати дефініцію взяту із Сучасного тлумачного словника, який говорить, що соціолектом або соціальним діалектом вважають «сукупність мовних особливостей, властивих будь-якій соціальній групі – професійній, становій, віковій і т. ін. – у межах тієї чи іншої підсистеми національної мови [6]», частими проявами цього явища словник вважає «особливості мовлення солдатів (солдатський жаргон), школярів (шкільний жаргон), кримінальний жаргон, аргі хіпі, студентський сленг, професійна „мова” тих, хто працює на комп'ютерах, різноманітні торгові аргі (наприклад, „човників”, торговців наркотиками) тощо».

Також згадується, що соціолект не є неподільною мовною парадигмою, а представляє собою групу мовних одиниць таких, як аргі, жаргон та сленг, що об'єднуються у тимчасові системи у формі слів, словосполучень, синтаксичних конструкцій тощо, але базуються на нормах літературної мови [6].

Варто зазначити, що підгрунтам утворення та функціонування тих чи інших соціолектів вважається наслідком низки екстралінгвістичних факторів таких, як рівень освіти носіїв, їхнє соціальне походження, рід професійної діяльності, належність до ряду обмежених соціальних груп (вуличні угруповання, в'язні, учасники різноманітних законних та незаконних організацій тощо).

Наша робота ставить собі за мету дослідити особливості існування та функціонування підліткового соціолекту у системі інших соціальних діалектів. Оскільки, розглянута нами теоретична база не надає конкретного визначення досліджуваному явищу, ми пропонуємо власну дефініцію задля окреслення меж нашого дослідження. Підлітковий соціолект – це неформальна система синтаксичних, граматичних та фонетичних диверсифікацій, а також стратифікованих лексичних одиниць обцененого та надміру експресивного характеру, якими послуговуються вікові групи мовців (13-19 років). Така система, хоч і базується на правилах побудови та функціонування літературної мови, проте є некодифікованою і не вважається її офіційною підсистемою.

Українська Наукова Інтернет-Спільнота пропонує виділяти такі характеристики підліткового соціолекту:

Використання вигуків. Українська: *ауч!*, *ого!*, *вау!* тощо, англійська: *wow!*, *oops!*, *whoopsy!* тощо.

Використання скорочень. Українська: *тре* (від *треба*), *дякс* (від *дякую*) тощо, англійська: *Imma* (від *I am going to*), *ain't* (від сполучення дієслова *to be* у відповідному часі та заперечної частки *not*) тощо.

Траслітерація слів іноземного походження для іронізації та гумору: українська (здебільшого російського, англійського та польського походження): *ван лав* (від англ. *one love*), *курва* (від польськ. *kurwa*), *мужчина* (від рос. *мужчина*) тощо, англійська: *chicka* (від ісп. *chica* - дівчина), *habib* (від арабськ. *Habibi* – коханий, кохана) тощо.

Використання інтернет-сленгу та комп'ютерної лексики. Українська та англійська: *ламер* (невдаха) – *ламер*, *пооб* (дурень) – *нуб*, *лаг* (помилка в комп'ютерному коді) – *лаг* тощо.

Вживання слів фамільярності. Українська: *дружбан*, *хлопче*, *бабуська* тощо, англійська: *homie* – *товариш*, *bro* – *брат*, *bae* (від *baby*) – *люба*.

Вживання вульгаризмів. Українська: *лох*, *придурок*, *морда* тощо, англійська: *fuck*, *shit*, *wanker* тощо [7].

Ці та інші риси підліткового мовлення виділяють його на фоні формалізованої мови та створюють цілу нову систему спілкування, що не піддається кодифікації, оскільки, як вже було зазначено вище, соціолекти схильні до постійних змін у зв'язку із соціолінгвістичними потребами мовців.

Соціальний підлітковий діалект стрімко завойовує свою популярність через засоби масової інформації, сучасну літературу та кіноіндустрію. Щороку все більше кінострічок включають персонажів, яким характерні особливості використання вуличного (підліткового)

мовлення, що є проблемою для вітчизняного перекладача, у зв'язку із відсутність описаних стратегій перекладу одиниць такого класу.

Матеріалом дослідження нами був обраний британський комедійний телесеріал «Жувальна гумка» (*Chewing Gum* (2015-сьогодні)), який ще не було перекладено на українську мову. Зважаючи на це, пропонуємо власний варіант перекладу.

У телесеріалі зустрічаються численні лексичні, фонетичні та граматичні структури, які не є формалізованими в літературній англійській мові, що виконують функцію інформування глядача про соціальне становище персонажа, місце проживання та навіть расову приналежність. Провівши дослідження, нами було встановлено, що підлітковий соціолект, який використовується персонажами у повсякденному мовленні можна класифікувати за такими характеристиками:

Фонетичні скорочення, де пропускаються початкові або кінцеві звуки для спрощення мовлення: *Sometime's he just let's me stay n' watch 'im sleep* [8]. – Деколи він дає мені залишитися і дивиться, як він спить.

Вживання зменшено пестливого суфікса *-ish*, який вказує на пом'якшення конотативного значення слова, або невпевненості мовця: *I'll just be havin' a normal sexy-ish dream, it gets too intense and then...* [8] – Тут мені сниться етаке, все закручується і...

Злиття допоміжного дієслова *to be* із різними частинами мови: TRACEY (to herself): *...whass 'e doin'?* (від *What is he doing?*) [8] – Що ся робиться?

Спрощення фонетичного складу слова, наближення звуків *[ð],[θ]* до *[d]*: *I'm writing. Wha'da fuck man? Nah...Delete me from your contacts* [8]. – Я пишу. Якого хрену, хлопче? Не...Видаляй мене з контактів.

Заміна слів на пароніми для комічного звучання: *No fanks, I'm allowing the present moment to be as it is* [8]. – Ну нетушки, я дозволю всьому йти своїм ходом.

Використання неологічних ідіоматичних конструкцій: *I express what I want 'n he goes apeshit? He obviously don't love me* [8]. – Я сказала йому чьо мені хочеться, а він чьокнувся. Я йому не нравлюся певно.

Використання власних назв та імен знаменитостей для іронізації ситуації: CONNOR (starts reading his poem again): *Mans soul is void, like the universe got boyd* [8]– На Землі мені не вистачає тебе і озона, - це ніби постійно слухати пісні Кобзона.

Варто зазначити, що М. Павлов заперечує доцільність використання суржиків як способу перекладу та підкреслює, що соціальний діалект [наприклад кокні] - це форма «низької мови», що функціонує у межах однієї літературної мови, в той час, як суржик – це «сплав» двох споріднених мов. Проте, хоч переклад запропонований нами є формою діалектичного суржиків але, на нашу думку, саме він найбільш вдало доместифікує мовлення персонажів для сприйняття вітчизняним слухачем у сучасній кіноіндустрії [5].

Не зважаючи на те, що наше дослідження не охоплює всієї парадигми підліткового соціолекту, який зустрічається в серіалі, воно доводить той факт, що форма та вживання неформальних конструкцій не обмежується однією лінгвістичною системою та не піддається уніфікованій класифікації. Саме тут і постає проблема для перекладознавчої науки, оскільки, відсутність класифікації та групування мовних одиниць ускладнює підбір конкретної стратегії їхнього перекладу. Саме тому, ми рекомендуємо послуговуватися такими способами перекладу, запропонованими В. В. Зіркою:

Найчастіше такий спосіб перекладу використовується для перекладу жаргонізмів, адже, найчастіше, англійській професійні жарго мають еквіваленти в українській мові та навпаки. Наступні приклади є свідченнями цього:

Police raided No One Knows Noah's, left 'is door open innit so we cleaned up [8]. – Поліція завалилася з рейдом до бару «Нікому Невідомий», а Ноа лишив там двері відчинені, то ми підчистили трохи місце.

To clean up – це кримінальний жаргонізм, який означає «підчистити», тобто «обікрасти» місце.

Такий спосіб підходить для ситуацій, коли неможливо підібрати точний еквівалент, і є потреба надати невеликий опис конструкції для передачі смислового навантаження. При описі часто втрачається емоційне навантаження та образність перекладної фрази. У цьому випадку ми компенсували таку втрату лексею «жінщина».

What about me? I believe in female empowerment, I believe that every woman...[8] - Що я думаю? Я вірю в рух за розширення прав і можливостей женьщін і в те, що кожна жінка...

У цьому випадку ми бачимо подвоєну складність перекладу, оскільки, персонаж використовує загальновідомий термін *women's empowerment*, проте перекручує його на свій лад, замінюючи *women's* на *female*, що вказує на його комічність та низький рівень ерудиції.

Дослівний переклад. Цей спосіб перекладу зустрічається найменш часто, через повне стирання смислового та емотивного забарвлення перекладеного тексту. Він може бути актуальним у випадках, коли інформація вже відома глядачу, а аналог чи опис перекладної фрази не є потрібними або є зрозумілим.

Welcome to Complex Words. Hope you're having a great night. The next poet to grace the stage is Connor Jones from Tower Hamlets [8]. – Ласкаво просимо до Складних Слів. Мої щирі сподівання, що вечір у вас йде пречудесно. А наступним сїятиме на сцені Конор Дґжоунс з району Тауер Гемлетс [3;8].

Отже, нами було встановлено, що підлітковий соціолект – це неформальна система синтактичних, граматичних та фонетичних диверсифікацій, а також стратифікованих лексичних одиниць обценного та надміру експресивного характеру, якими послуговуються вікові групи мовців (13-19 років). Основними рисами підліткового соціолекту можна вважати: порушення звичних фонетичних, граматичних, лексичних та синтаксичних структур, вживання неологізмів та нестандартних ідіом, посилення на сучасну масову культуру, надмірне емотивне забарвлення, обценний характер та ін.

Переклад цього явища є проблемою актуальною для вітчизняного перекладознавства, оскільки, соціолект підлітків не є сталою підструктурою літературної англійської мови, а радше надзвичайно стихійне явище, яке змінюється відповідно до потреб часу. Найбільш оптимальними стратегіями перекладу таких одиниць можна вважати підбір аналогу, застосування описового або дослівного перекладу.

Перспективу досліджень вважаємо у подальшому вивченні інших характеристик (фонетичних, синтаксичних, лексичних, прагматичних тощо) соціолекту підлітків в англійсько-українському кінодискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова О. В. Молодіжний соціолект як лінгвістичний феномен / О. В. Александрова. // Науковий вісник ПНПУ ім. Ушинського. – 2014. – №19. – С. 4–5.
2. Бугера О. А. Соціальні діалектизми: історія розвитку та теоретичного опрацювання / О. А. Бугера. – 2011. – №6. – С. 31–32.
3. Зірка В. В. Функції соціолектів у медійному дискурсі: питання перекладу / В. В. Зірка. – 2014. – С. 56–60.
4. Студентський соціолект як складник мовної організації сучасних молодіжних журналів. // Молодь. – 2014. – С. 12–16.
5. Суханова К. Ю. Соціолект кокні та проблема його перекладу / К. Ю. Суханова. // Держава та регіони. – 2015. – №1. – С. 68–69.
6. Сучасний Тлумачний Словник [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.com.ua/1_52361_VI-sotsiolekt.html.
7. Українська Наукова Інтернет Спільнота [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nauka-online.org/content/sotsiolekt-pidlitkiv>.
8. Michaela C. Chewing Gum: Scripts / Coel Michaela. – 2015.

Брик І.

Науковий керівник – доц. Григоров А. А.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА І ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Держава – складний механізм, в якому кожен елемент має працювати злагоджено. Лише в такому випадку забезпечується ефективно та повноцінне виконання всіх покладених на неї завдань. Державне управління в економічній сфері відіграє значущу роль. Зважена, стратегічно обумовлена податкова політика є одним з вагомих важелів державного регулювання, що здатна підвищити рівень життя населення і, водночас, забезпечити стійкий економічний розвиток